

ČRNO na BELEM

GLASILO ČASOPISNO-TISKARSKEGA PODJETJA PRAVICA-DNEVNIK

Leto XII

JUNIJ 1976

IZREDNA ŠTEVILKA

Delavec naj ima odločilno besedo

Povzetek uvodne razlage Toneta Krašovca o osnutku zakona o združenem delu na skupnem sestanku osnovnih organizacij ZK LP in LD

Zakon sam je, kot najbrž že veste, razdeljen v tri dele, ki urejajo ekonomske odnose, samoupravno organizacijo ter uresničevanje samoupravnih pravic in obveznosti. Sam zakon ureja le temeljne možnosti, kar je toliko bolj pomembno, saj v javni razpravi ti temelji nudijo možnost za široko kreativnost pri oblikovanju lastnih rešitev v vsakem delovnem kolektivu ali drugi sredini. Poudariti moram tudi, da je zakon o združenem delu temeljni zakon, zraven pa bo izšla še vrsta vzporednih zakonov, ali pa so nekateri že izšli.

Glede na obsežnost samega osnutka zakona se bom v svoji razlagi zadržal predvsem pri družbenoekonomskih odnosih, ker menim, da se boste v samoupravni organiziranosti in v uresničevanju samoupravnih pravic sami najlaže znašli. Bistvena prvina tega našega zakona je v tem, da dohodek, ki ga ustvari delavec v delovni organizaciji, ostaja v tej temeljni organizaciji in se edino v njej lahko izkazuje. S tem ustvarjenim dohodkom se potem pokrijejo potrebe v lastni delovni organizaciji, koristimo pa ga tudi za druge potrebe, bodisi, da

gre za medsebojne povezave združenega dela v širših oblikah in za nekatere skupne in splošne potrebe, predvsem za tiste, ki se pri nas v glavnem uresničujejo prek samoupravnih interesnih skupnosti. Zakon tudi še bolj določno izraža ustavno določilo, da lahko država intervenira in del dohodka z zakonom določi za posamezne potrebe, vendar samo v primerih, ko so ogroženi resnično elementarni interesi družbenega razvoja.

ZDRUŽEVANJE DELA IN SREDSTEV

Vendar pa bi še omenil, da ta ustvarjeni dohodek ni samo last tistega, ki ga je neposredno ustvaril v temeljni organizaciji. Zakon sam pravi, da je nujno povezovati ta sistem združenega dela v integralni sistem celotne družbe, kar pomeni združevanje dela in sredstev v različnih oblikah. Drugi mehanizem, ki preprečuje drobnolastniško pojmovanje dohodka, pa je svobodna menjava dela. Tu poznamo dve obliki, in sicer prek interesnih skupnosti in neposredni do-

govori med združenim delom in družbenimi dejavnostmi.

Naslednji, sila pomemben mehanizem, je družbeno planiranje, ki je bilo pri nas dalj časa zapostavljeno. To pa nas je pripeljalo v položaj, ko imamo izredno dobro razvito predelovalno industrijo, zato pa šibko energetsko in surovinsko osnovo. Četrti mehanizem so samoupravni sporazumi in družbeni dogovori, ki dajejo delavcem v roke neposredno odločanje prek delegatov in delegatskega sistema.

Seveda pa ustvarjeni dohodek ni le plod živega dela, temveč se tu odraža tudi gospodarjenje s sredstvi, kar imenujemo minulo delo. To je na kratko ekonomska definicija dohodka, vendar pa ob njej ne smemo pozabiti tudi na njegovo družbeno vlogo. Torej dohodek v eni temeljni organizaciji ni samo rezultat dela tistih delavcev, ki so tam konkretno delali, ampak je bilo treba poprej ustvariti ustrezne družbene pogoje. Za normalno ustvarjanje dohodka v temeljni organizaciji so potrebni kvalificirani delavci, strokovnjaki, zagotovljeno varstvo otrok, zdravstveno varstvo itd., kar vse opredeljuje družbeno vlogo dohodka.

BOJ ŽE BIJEMO

Pri vsem tem pa je izredno pomemben boj, ki ga že bijemo, in sicer do-

končna izpeljava zavarovanja plačil in pa obračunavanje dohodka po plačani realizaciji. To pa zato, ker se šele s tem zagotavlja delavcu, da bo z ustvarjenim dohodkom dejansko tudi razpolagal, saj bi sicer še vnaprej samo manipulirali s fakturami, v resnici pa bi uporabljali dohodek drug od drugega. Največkrat pa je to v praksi tako, da tisti, ki je najmanj ustvaril, živi na račun drugega.

Iz tega pa sledi, da se bomo odslej vsako leto morali samoupravno sporazumevati tudi o ustvarjenih dohodkih, ne pa le, kot dosedaj, samo o delitvi osebnih dohodkov. Ob takem pomenu dohodka je jasno, da zakon o združenem delu zagotavlja nujno enakopravnost pri delitvi dohodka za vsako temeljno organizacijo in skupnost na enotnem jugoslovanskem trgu. Če pa se bo kljub vsemu temu pojavil trenutni monopolni položaj, ki ga bodo vsilili naravni pogoji ali tržni položaj, potem bo

Nadaljevanje na 2. strani

SAMOUPRAVLJAVCI!

Tokrat ste dobili v roke izredno številko našega internega glasila „Črno na belem“ in priložilo „Problemi združenega dela – reševanje teh problemov v osnutku zakona o združenem delu in naloge sindikata“, avtorja Dušana Bogdanova.

Za izdajo te posebne številke smo se odločili zato, da bi vam posredovali gradivo za javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu. Uredništvo je skušalo zbrati gradivo, ki naj bi vas dobro informiralo in v ta namen objavljamo uvodno razlago Toneta Krašovca, ki jo je imel na skupnem sestanku osnovnih organizacij ZK obeh TOZD, nadalje analizo uresničevanja ustavnih določil v Ljudski pravici in Ljubljanskem dnevniku ter predvidene spremembe samoupravnih aktov na podlagi določil osnutka zakona o združenem delu, dohodkovne odnose v luči osnutka novega zakona ter naposled še stališča osnovnih organizacij ZK obeh TOZD, ki so lahko izhodišče za razpravo.

Kako bo potekala razprava?

V javni razpravi o osnutku zakona o združenem delu bomo dajali delavci pripombe, stališča in predloge ustno na vseh sestankih, ki bodo organizirani v ta namen. Prav tako pa bo morala biti zagotovljena tudi možnost dajanja pisemenih pripomb, stališč in predlogov k osnutku zakona ali pa za konkretne rešitve v naši samoupravni praksi. Te pripombe bosta do 15. avgusta sprejemala odbor, ki vodi javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu ter izvršna odbora obeh sindikalnih organizacij Dnevnik in Ljudska pravica.

Na vsa nejasna vprašanja bomo skušali odgovoriti s pomočjo občinske komisije, ki je zadolžena za vodenje javne razprave v občini. Vsak delavec pa bo obveščen o usodi njegove pripombe: ali je bila sprejeta, oziroma zakaj ni bila. Več o javni razpravi o novem osnutku zakona o združenem delu pa bomo objavili v naši septembrski številki glasila „Črno na belem“.

ODGOVORNI UREDNIK

SMO NA ZAČETKU NEČESA NOVEGA

Analiza uresničevanja ustavnih določil v TOZD Ljudska pravica in TOZD Ljubljanski dnevnik ter predvidene spremembe samoupravnih aktov na podlagi določil osnutka zakona o združenem delu

Za uresničevanje ustavnega koncepta združenega dela in družbenega sistema kot celote je zakon o združenem delu najpomembnejši sistemski zakon. Z njim bodo napravljeni odločilni in dokončni koraki v spreminjanju oblasti v imenu delavcev v oblast samega delavskega razreda in delovnih ljudi.

Osnutek zakona o združenem delu opredeljuje temeljno organizacijo združenega dela kot temeljno samoupravno skupnost delavcev, v kateri uresničujejo svoje družbenoekonomske in druge samoupravne pravice. Pravica dela z družbenimi sredstvi je osnovna pravica delavcev v združenem delu, iz te pravice pa izhaja pravica delavca, da na podlagi dela s sredstvi in zaradi zadovoljevanja svojih osebnih, skupnih in splošnih družbenih potreb in interesov svobodno in enakopravno z drugimi delavci upravlja svoje delo ter pogoje in rezultate svojega dela.

Iz te splošne in vsebinske opredelitve lahko izvedemo vprašanja, na katera moramo odgovoriti: kako daleč smo že v delovni organizaciji ČTP PRAVICA – DNEVNIK in v obeh TOZD Ljubljanskem dnevniku in Ljudski pravici pri uresničevanju teh, v ustavi in osnutku

zakona o združenem delu zapisanih načel in določb.

Iz vpisa v gospodarskem registru izhaja, da tako delovna organizacija kot tudi obe TOZD izpolnjujeta ustavne in zakonite pogoje za poslovanje in pravno-politični obstoj. Konstituiranje je bilo izvršeno 21. januarja 1975. Vsaka TOZD ima statut in samoupravne splošne akte z vseh področij, ki urejajo izpolnjevanje ustavnih in zakonitih pravic in dolžnosti delavcev. Na ravni delovne organizacije pa so delavci obeh TOZD sklenili samoupravni sporazum o združitvi in sprejeli statut delovne organizacije.

Pri spremembah, ki jih uvaja osnutek zakona o združenem delu na podlagi ustavnih določil, se moramo zavedati, da smo na začetku nečesa novega. Zato bo treba ponovno preveriti in na novo določiti naš položaj v združenem delu. Spremeniti bo treba organizacijsko in samoupravno zgradbo in seveda na novo sprejeti samoupravne akte. Tvorno bo treba sodelovati pri urejanju vseh problemov in predlagati vsak po svoji moči in sposobnosti najprimernejše rešitve. V tem je zakon, katerega osnutek je v javni razpravi, bistveno nov. Njegove od-

Nadaljevanje na 2. strani

Dohodkovni odnosi v luči osnutka zakona o združenem delu

Nujno je, da v OZD Pravica-Dnevnik izdelamo skupen srednjeročni razvojni program, ki bo osnova za naše nadaljnje delo in podlaga za medsebojne dohodkovne odnose

Če želimo primerjati dohodkovne odnose sedaj in v bodoče med TOZD Tiskarna LP in TOZD Dnevnik, moramo ugotoviti, da bo po sprejetju zakona o združenem delu prišlo do bistvenih sprememb. Pri tem skušajmo obrazložiti, kakšno je stanje sedaj, ker bomo edino tako lahko prišli do primerjave, ki jo prinaša osnutek.

Ze pri samem prehodu iz klasičnega načina tiska z uvedbo IBM in nove rotacije sta obe TOZD pokazali interes pri skupnem vlaganju in skupnem razreševanju investicijske politike, kar se je pokazalo za pozitivno. To sodelovanje se je nadaljevalo v obojestransko korist obeh temeljnih organizacij s podpisom dolgoročne pogodbe o poslovno-tehničnem sodelovanju z vsemi ugod-

nostmi. Skupna vlaganja, predvsem v časopisni obrat TOZD Tiskarna, so pomembna za TOZD Ljubljanski dnevnik, da pridobi na kvaliteti, tako Dnevnik kakor Nedeljskega. Doslej med temeljnima organizacijama ni prišlo do ne-sporazumov, ker smo vedno našli skupen interes, prav tako pa tudi dokazali, da v sodelovanju lahko dosegamo boljše poslovne rezultate. Odstopljena sredstva med temeljnima organizacijama so bila odstopljena za določen čas v določen namen in s pogodbo določena obrestna mera. Medsebojne obveznosti so bile vedno v redu in pravočasno poravnane.

In kaj nam prinaša osnutek zakona o združenem delu na tem področju? Sodelovanje obeh temeljnih organizacij v organizaciji združenega dela z združevanjem dela in sredstev. Odpirajo se

možnosti, da temeljni organizaciji skupno ustvarjata dohodek, ker skupno in s svojim delom ustvarjata proizvod. To je tako imenovana fazna proizvodnja. Seveda pa moramo pred tem uresničiti in se dogovoriti za cilje: v kakšen namen bomo združevali sredstva, pogoje in način združevanja dela in sredstev ter vzajemne pravice, obveznosti in odgovornosti pri pridobivanju dohodka.

Tako bo zagotovljen medsebojni vpliv pri razvijanju poslovne in razvojne politike OZD, prevzeto skupno terjanje in skupna odgovornost glede povečanja produktivnosti dela v skladu s samoupravnim sporazumom, ki ga morata temeljni organizaciji podpisati. S samoupravnim sporazumom je treba ugotoviti, po kakšnih merilih in za kakšno obdobje bomo razporejali skupni prihodek. To obdobje naj bi bilo praviloma daljše, in sicer za dobo, kot se sprejema srednjeročni plan. Ze tako bodo zagotovljeni pogoji za povečanje produktivnosti dela, za racionalnejše in učinkoviteje izkoriščanje družbenih sredstev pri delu ter za zmanjšanje materialnih in drugih stroškov poslovanja. Takšen skupni prihodek se praviloma razporedi takoj, ko je dosežen, in sicer hkrati na obe temeljni organizaciji. To je potrebno zaradi tega, da ne bi ustvarjali anonimnih družbenih sredstev.

Za sredstva, ki jih temeljni organizaciji združujeta v skupnem interesu, se s samoupravnim sporazumom dogovorita pod kakšnimi pogoji bodo vrnjena in kdaj ter za kakšen cilj so namenjena.

Zato je nujno, da v OZD PRAVICA - DNEVNIK izdelamo skupen srednjeročni razvojni program, ki bo osnova za naše nadaljnje delo, prav tako pa zagotovilo, da bomo s spremembo vseh samoupravnih aktov obeh TOZD in OZD v duhu osnutka zakona o združenem delu uredili tudi medsebojne dohodkovne odnose, ki bodo zagotavljali, da nobena od temeljnih organizacij ne bo prišla v neenakopraven položaj.

Vse to je za našo OZD pomembno in po dosedanji praksi sodelovanja med temeljnima organizacijama z nekaj dobre volje izvedljivo. Brez težav prav gotovo ne bo šlo. Pri tem pa nam mora biti vodilo skupen cilj in boljši rezultati celotne OZD.

Delavec naj ima odločilno besedo

Nadaljevanje s 1. strani

ta ekstra dohodek tudi natančno opredeljen in razporejen.

Pomembna postavka pri opredeljevanju dohodka, pridobivanju dohodka in osebnega dohodka je tudi minulo delo, kar potrjuje ugotovitev, da se lahko dohodek ugotavlja samo v temeljni organizaciji. Prav prek tega elementa pa bomo lahko kasneje izgradili konkretna merila za nagrajevanje delavcev, kar hkrati tudi pomeni, da minulo delo nikakor ne moremo uveljavljati za deset, dvajset let nazaj, vendar pa bo nujno, da z dnem, ko bo zakon pričel veljati, uredimo te stvari.

EKONOMSKA SOLIDARNOST

Naslednji pomemben element samih družbenoekonomskih odnosov v združenem delu pa je tudi ekonomski element solidarnosti. Ta solidarnost se izraža že pri pridobivanju in delitvi družbenega dohodka, pri njegovem razporejanju, pri delitvi sredstev za osebne dohodke in pri skupni porabi. Zakon pojmuje solidarnost na ekonomskem temelju predvsem tako, da se vsaka celica združenega dela, družbe, vsaka temeljna organizacija, ki zaide v težave, usposobi za normalno produkcijo in gospodarjenje s pomočjo drugih. Tako lahko prične ustvarjati ustrezne dohodkovne učinke in zagotovi razvoj sebi ter hkrati prispeva svoj delež za splošni družbeni razvoj.

Druga oblika solidarnosti se izraža v skupnih rezervah v temeljni organizaciji, ko zakon priporoča, da se združijo takšne rezerve na ravni, recimo, delovne organizacije in ko vsaka TOZD točno ve, koliko je njenih rezervnih sredstev ter sodočla o uporabi teh sredstev. Najširša oblika solidarnosti pa je tisti del sredstev, ki jih izloča temeljna organizacija za skupne družbene potrebe in jih danes poznamo kot socialno zavarovanje, pokojninsko zavarovanje, osnovno zdravstveno zavarovanje kmetov in podobno.

Smo na začetku nečesa novega

Nadaljevanje s 1. strani

ločbe niso dokončne, temveč se oblikujejo - oblikujemo jih vsi.

Najprej naj omenimo nov samoupravnim sporazum o združevanju dela delavcev v temeljni organizaciji. V samoupravnem sporazumu o združitvi v delovno organizacijo so v zvezi s samoupravnim sporazumom o združitvi dela zlasti pomembna vprašanja o skupnih zadevah in interesih, ki se uresničujejo v delovni organizaciji, koordiniranju delovnega procesa, sprejemanju skupnega samoupravnega plana in razvojnega programa in usklajevanju planov in temeljnih organizacij. Natančneje bo torej treba določiti na ravni delovne organizacije skupne osnove in merila za urejanje določenih pravic, obveznosti in odgovornosti, ki izvirajo iz skupnih interesov. Glede na enoten delovni proces v delovni organizaciji pri tiskanju Dnevnikovih izdaj v Tiskarni Ljudske pravice bo treba izdelati stalno obliko investiranja in delitve dohodka in seveda ključ za sodelovanje, kar smo doslej lahko urejali s sklepanjem pogodb ob običajnih kreditnih pogojih.

Upoštevati moramo načelo, da se mora ustvarjeni čisti dohodek TOZD vedno tudi vrniti vanjo. Osnutek zakona prinaša natančneje opredelitev dohodka, ki ni več „last“ TOZD, temveč je kot rezultat družbene delitve dela družbeni dohodek, ki hkrati omogoča zadovoljevanje vseh potreb delovnih ljudi. Po novem mora biti sicer zagotovljen tolikšen osebni dohodek, ki zagotavlja materialno in socialno varnost, vendar pa smo vsi delavci dolžni sodelovati pri ustvarjanju in delitvi dohodka.

Ustrezno bo treba prilagoditi vse sporazume, ki določajo naloge in odgovornost posameznih delavcev. Pri tem je važno poudariti tudi odgovornost delegatov - ne samo tistih delavskega sveta, temveč tudi tistih, ki se preko delegacij za samoupravne interesne skupnosti in

družbenopolitične skupnosti vključujejo v samoupravljanje širše družbene skupnosti. Odločamo namreč o razvoju, nalogah in financiranju celotne skupnosti in ne samo temeljne ali delovne organizacije.

Zato bomo morali dosledneje opredeliti odgovornost delegatov v samoupravnih organih in delegacijah, dosledneje izpeljati delegatski sistem, na novo določiti vsebino samoupravnih sporazumov, opredeliti in razmejiti vsebino neposrednega in posrednega odločanja.

Ustanoviti bo treba novo koordinacijsko skupino za upravljanje in načrtovanje skupnega dohodka. Podrobneje bo treba določiti obvezne kazalce za zagotovitev pravičnega in enotnega izkazovanja rezultatov poslovanja, za kar osnutek zakona predvideva sklenitev samoupravnega sporazuma o delitvi dohodka in osnovah načrtovanja.

Pa prikaz je imel za cilj opozoriti le na najbolj temeljne spremembe, naloge in izhodišča in predvsem še na možnost in dolžnost „krojiti svojo usodo“. Smo torej na začetku nečesa novega in imamo možnost in pravico spreminjati in sodelovati. Vsak mora prispevati svoj tvorni del in seveda nositi tudi odgovornost za rezultate dela.

Stališča ZK — osnova za nadaljnje delo

Iz razprave skupnega sestanka OO ZK in IO ZS Ljudske pravice in Ljubljanskega dnevnika

Drugega junija so se sestali na skupnem sestanku člani osnovnih organizacij Zveze komunistov Ljudska pravica in Ljubljanski dnevnik ter izvršnih odborov sindikalnih organizacij obeh TOZD, da bi analizirali uresničevanje ustavnih določil ter predlagali stališča oziroma predloge za uresničevanje vsebine zakona o združenem delu za poglobitev samoupravnih odnosov; to naj bi bila podlaga za razpravo na skupnem sestanku osnovnih sindikalnih organizacij obeh TOZD konec meseca. Udeležba na sestanku ni bila zadovoljiva, zato tudi ni bilo moč sklepati o predlogih. Kljub temu pa se je v razpravi izoblikovalo nekaj stališč, ki so lahko dobra osnova za nadaljnje delo.

V razpravi je bilo rečeno, da so odnosi med obema TOZD dobri, vendar jih je treba razvijati naprej, pri čemer je zakon o združenem delu dobra spodbuda in tudi usmeritev. V razpravi je bilo rečeno, da je samoupravljanje v Ljubljanskem dnevniku od oddelka do oddelka različno razvito, predvsem pa je delavski svet še premalo delegatski. V normativnih aktih bi morali določiti, da so se člani delavskega sveta, delavske kontrole in sploh vseh samoupravnih

teles, ki delajo po delegatskem načelu, dolžni posvetovati z delavci pred vsako sejo, na kateri sprejemajo odločitve.

Zbori delavcev so pogosto še gola formalnost, kljub temu pa ima Dnevnik tudi dobre izkušnje, saj so zbori delavcev zelo aktivno in konstruktivno samoupravno razpravljali o nekaterih pomembnih vprašanjih (analitska ocena delovnih mest, planiranje) ter s tem prispevali k učinkovitim rešitvam. Za naprej bo treba oceniti, katera vprašanja so tista, ki jih kaže obravnavati neposredno in formalno na zborih delavcev, in katera tista, o katerih naj delavci odločajo prek svojih delegatov.

V razpravi je bilo postavljeno tudi vprašanje, ali ne bi kazalo iti na decentralizacijo vodenja TOZD ter predlog, naj bi tiskanja časopisa postavili na dohodkovne odnose. Treba je ugotoviti, kaj je skupni interes Ljudske pravice in Ljubljanskega dnevnika, treba je konkretno opredeliti dohodkovno soodvisnost v dobrem in slabem. Na primer določiti, kako bomo delili tveganje v primeru zamude izhajanja časopisa, v primeru izgub, pa tudi, kako bomo delili povečani dohodek v primeru povečanja naklade. Prav bi bilo tudi, da

skupaj iščemo delo, da skupaj ustvarjamo dohodek.

Kar zadeva skupna telesa, to je telesa na ravni delovne organizacije, je časopisna koordinacija dobro opravila svoje delo. Prav bi bilo, da zaživijo tudi druga telesa, saj dela ne manjka. Čimprej moramo kupiti novo rotacijo, pri čemer se je treba zmeniti, kako bomo združevali sredstva, pa tudi, kako jih bomo nato delili. Treba bo urediti akte, ki bodo določali enotna merila za nagrajevanje, poleg tega pa se moramo zmeniti, ali bomo še naprej imeli kolegijski organ in ali bomo vsa opravila na ravni ČTP lahko še naprej opravljali neprofesionalno.

V razpravi je bilo tudi poudarjeno, da je pri našem delu še preveč prisotna stihinja in da so dosedanji rezultati premalo odraz organiziranega dela. Tako še niso zaživela telesa na ravni delovne organizacije (to je delavski svet, delavska kontrola) prav tako ni čutili sodelovanja med družbenopolitičnimi organizacijami obeh TOZD (razen če izvajamo prav ta zadnji sestanek obeh izvršnih odborov sindikatov in OO ZK ter predzadnji sestanek OO ZK, ki sodi v okvir razprave o osnutku zakona o združenem delu).

ČRNO na BELEM

Izdaja delavski svet Časopisno tiskarskega podjetja Pravica - Dnevnik - Ureja uredniški odbor: Saša Jarc (odgovorni urednik), Breda Deniša, Srečko Mrak, Dana Nučič, Boris Ogrizek, Dušan Sivec, Majda Tičar in Stane Tršinar - Izhaja vsak drugi ponedeljek v mesecu, razen julija in avgusta - Natisnila tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani.